

قتل در فراش و تشریح ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی

(تاریخ دریافت ۱۴۰۳/۰۷/۱۷، تاریخ تصویب ۱۴۰۳/۰۹/۲۶)

حامد خانه کشی

کارشناس ارشد حقوق خصوصی

چکیده

در فرضی که زن و مرد بیگانه ای همبستر شده و در حال زنا باشند و شوهر این عمل ناشایست و ناپسند را مشاهده نموده و آنها را به قتل برساند این نوع قتل، قتل در فراش خواهد بود که در ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی توسط قانونگذار مقرر گردیده و جواز این نوع قتل و شرایط حاکم بر این عمل را مشخص و مقرر نموده است. فی الواقع قاعده قتل در فراش که بموجب آن زن خیانتکار و مرد اجنبی زانی توسط شوهر کشته میشود با مستفاد از قانون و شرع مقدس اسلام شرایطی دارد و در صورت حصول آن شرایط شوهر میتواند زن خود و مرد بیگانه را به قتل رساند و از قصاص نیز معاف می گردد فلذا صرف ادعای همبستری زن و مرد بیگانه به شوهر اجازه قتل را نمی هد و مشمول قاعده فراش نمیگردد مع الوصف وجود علقه زوجیت بین زن و شوهر و اینکه زن از روی اجبار و تهدید و یا به زور با مرد اجنبی همبستر نشده باشد و مضافاً اینکه شوهر حین ارتکاب زنا آنها را دیده و همان لحظه و در حین عمل زنا آنها را به قتل رساند از شرایطی است که برای جواز قتل در فراش مقرر گردیده است؛ فلذا صرف ادعای مرد برای قتل کافی نمی باشد و شرایط مقرر که بیان گردید باید اثبات گردد و پس از اثبات آن شرایط مرد از محکومیت و قصاص معاف می گردد.

واژگان کلیدی: زنا، قتل، فراش، قصاص، زنا، محصنه، همبستری

بخش اول : کلیات

جرم علی الاطلاق رفتاری است اعم از فعل یا ترک فعل که قانونگذار برای آن مجازات در نظر گرفته است البته لازم به ذکر است که این فعل یا ترک فعل باید نتیجه خاص و اراده فاعل باشد و مجازات عمل ارتكابی نیز منوط به نتیجه ای است که حاصل گردیده است مضافاً اینکه در حقوق کیفری کشورمان اصل بر این است که هرگاه شخصی مرتکب جرم می گردد مسئولیت رفتار مجرمانه را برعهده داشته و به مجازات عمل ارتكابی خویش محکوم می گردد بدین معنا که هرگاه شخصی مرتکب عمل یا رفتار مجرمانه ای گردد که به اختیار و اراده خویش بوده حین خواب بیهوشی مستی نباشد مسئولیت کیفری را متحمل بوده و مجازات خواهد شد واقع شرط اصلی اعمال مجازات برای متهم رفتار اختیاری وی خواهد بود ولی هر قاعده و اصل در نظام حقوقی کشورمان با استثنائاتی مواجه می باشد و یکی از استثنائات این قاعده قتل در فراش می باشد ؛ بدین معنی که در شرایط عادی اگر قتل با خواست و اراده فاعل باشد جرم محسوب می گردد ولیکن در فرض همبستری و زنا ی زن شوهردار با مرد اجنبی و کشتن زن خیانتکار و مرد اجنبی جرم نخواهد بود البته مشروط بر اینکه قتل توسط شوهر صورت گیرد .

زنا در لغت به معنی آمیزش از راه نامشروع است و طبق قانون مجازات اسلامی ایران آمیزش جنسی زن و مردی که بین آنها علقه زوجیت وجود نداشته و نامحرم هستند زنا خواهد بود و در قانون مارالذکر و ماده ۲۲۱ نیز بدین نحو مقرر گردیده است : « زنا عبارت است از جماع مرد و زنی که علقه زوجیت بین آنها نبوده و از موارد و طی به شبهه^۱ نیز نباشد » .

مضافاً اینکه در حقوق کیفری ایران برای تحقق جرم عناصر سه گانه ای تحت عنوان ارکان و عناصر تشکیل دهنده جرم قرار گرفته شده است که عبارتند از عنصر قانونی عنصر مادی عنصر معنوی یا روانی عنصر قانونی بدین معناست که قانونگذار آن رفتار و عمل را جرم

^۱ و طی به شبهه : مردی با زنی نزدیکی نماید و بپندارد که همسرش است اما درواقع اینگونه نباشد.

انگاری نموده و آن را در قانون تصریح کرده باشد ؛

عنصر مادی نیز بدین معناست که شخص برای تحقق جرم مجموعه اقداماتی را انجام داده باشد و فی الواقع مقدمات وقوع جرم را فراهم نموده باشد و اگر انجام این مقدمات همراه با سوء نیت و قصد مجرمانه باشد عنصر روانی یا معنوی خواهد بود.

حال اگر فعل یا ترک فعل بخواهد وصف مجرمانه داشته باشد مسلمان عناصر و ارکان سه گانه باید در آن جمع گردد و فقدان هر یک از این عناصر منجر به عدم وقوع جرم خواهد گردید و شخص یقیناً زمانی مرتکب جرم شده و مجرم خطاب گردیده و متحمل مجازاتی که سزای رفتار سرزنش آمیز و نکوهیده اش می گردد که آن افکار را به مرحله فعلیت برساند و در قانون نیز آن عمل به عنوان جرم پیش بینی شده باشد مجرم کسی است که اتهام وی در دادگاه ثابت شده باشد و برای عمل وی مجازاتی در قانون پیش بینی شده باشد مضافاً اینکه عنصر روانی نیز ملحق گردد عاطفه تخله صفحه ۱۰ .

و از آنجایی که در فرض مورد پژوهش ما قاتل شوهر مرتکب قتل می شود و در آن لحظه ی قصد^۱ و اراده قتل را داشته و آن اراده را عملی ساخته و قصد مجرمانه^۲ خویش که همان قتل می باشد را تحقق بخشیده است و این قتل در قانون مجازات اسلامی نیز پیش بینی شده است ولیکن از آنجایی که عنصر قانونی این عمل ارتكابی کامل نمی باشد ؛

فلذا قتل فوق الذکر جرم تلقی نمی گردد البته طی شرایطی زیرا گرچه قاتل قصد و تمایل بر تحصیل نتیجه معلوم و مشخص را داشته و آن را نیز عملی ساخته است یعنی عنصر مادی و معنوی پابرجاست ولی از آنجایی که در ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی قانونگذار قاتل را معاف از قصاص میداند فلذا این عمل قتل در فراش جرم نبوده و القائد مرتکب نیز

^۱ قصد در اصطلاح لغوی ، تلاش برای رسیدن به هدف مشخص و معین می باشد .

^۲ قصد مجرمانه در قانون توسط قانونگذار تعریف نگردیده است ولیکن « امیل گرسون » حقوقدان فرانسوی قصد مجرمانه را بدین نحو تعبیر کرده است :

« اراده ی فاعل به ارتكاب جرم همان گونه که قانون تعیین کرده است » و یا « آگاهی بزهکار به نقص ممنوعیت های قانونی » .

مسئولیت کیفری نخواهد داشت زیرا همانطور که در مطالب فوق الذکر اشاره گردید جرم زمانی محقق خواهد بود سه عنصر باید در ارتكابی جمع گردد و فقدان عنصر قانونی در فرض مورد پژوهش باعث می‌گردد که جرم تلقی نگردیده و مبرا از قصاص گردد.

مضافاً اینکه در راستای عدم مسئولیت کیفری و عدم قصاص قاتل باید به علل موجهه جرم مندرج در کتب جزایی و کیفری ایران مراجعه کرد بدین معنی که علل و مواردی وجود دارد که منجر به عدم مسئولیت کیفری مرتکب افعال مجرمانه می‌گردند که از آنها به عنوان علل موجهه جرم یاد می‌گردد و عبارتند از امر آمر قانونی دفاع مشروع رضایت اضطرار اجرای قانون اهم اجازه قانون زه قانون که از آن به عنوان یکی از علل موجهه جرم یاد می‌گردد به قتل در فراش قاعده فراش تسری داده می‌شود و این نوع قتل مشمول این بند از علل موجهه جرم خواهد گردید بدین معنا که قتل در حالت عادی جرم بوده و مرتکب مجازات و مسئولیت کیفری می‌گردد ولیکن در فر زمان قتل جرم نبوده و مرتکب معاف از قصاص و مجازات است زیرا قانونگذار در ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی حکم بر جواز اینقدر قتل را مقرر فرموده است و از و اجازه قانون و قانونگذار در ماده قانونی فوق‌الذکر باعث گردیده که مبرا از مسئولیت کیفری گردد.

البته لازم به ذکر است که در صورتی که شوهر مرد اجنبی یا زن خویش یا هر دو را به قتل برساند مکلف است که مراتب واقع را که دال بر مهدورالدم بودن مقتول یا مقتولان است را در دادگاه اثبات نمایند در غیر این صورت مجرم بوده و محکوم به قصاص خواهد گردید.

بخش دوم؛ تبیین و تشریح ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی

انسان موجودی است که دارای ارزش و کرامت بسیار والایی می‌باشد و اصل بر این است که هیچ شخص یا اشخاصی حق تعرض و ضرر رساندن به وی را ندارند فلذا مساله قتل در فراش و جواز قتل زوجه و مرد اجنبی در حال ارتکاب زنا توسط شوهر، جزو استثناء فوق می‌باشد که حتی شخص قاتل یعنی زوج را معاف از هر گونه مجازاتی دانسته است.

ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی : « هرگاه مردی همسر خود را در حال زنا با مرد اجنبی مشاهده نمایند و علم به تمکین زن داشته باشد می تواند در همان حال آنان را به قتل برساند و در صورتی که زن باکره باشد فقط مرد را می تواند به قتل برساند حکم ضرب و جرح در این مورد نیز مانند قتل است » .

همانطور که از این ماده قانونی استنباط می گردد قانون گذار حکم بر جواز قتل مرد زانی و زن خیانتکار را داده است ؛ در حقوق کیفری کشورمان مطرح و تحت عنوان قتل در فراش مورد بررسی قرار می گیرد قتل در فراش بدین معناست که شوهر زن خود و مرد بیگانه ای را در حال ارتکاب زنا ببیند و آنها را بکشد قتل مندرج در موضوع پژوهش حاضر علاوه بر اینکه در قانون جایز است. در شرع مقدس اسلام نیز جایز بوده و حکم بر جواز این نوع قتل صادر گردیده است با توجه به این که معنای قتل در فراش و عنصر قانونی آن در مطالب فوق تبیین گردیده است حال شایسته است که به تبیین و تفسیر واژه ها و نکات مندرج در ماده فوق الذکر

اشاره ای داشته باشیم :

الف ؛ واژه مرد مندرج در ابتدا و صدر ماده قانونی فوق الذکر اشاره به زوج یا همسر زن خیانتکار دارد و بنابراین در فرض وقوع زنا با مرد اجنبی بجز شوهر هیچ مرد دیگری از قبیل پدر پسر برادر برادر شوهر برادر زن و غیره اذن و اجازه قتل مرد زانی و زن زانیه را ندارد و در فرض مداخله آنها و کشته شدن مقتول آن و یا آسیب آن ها حسب مورد قصاص دیه و سایر مسئولیت های کیفری پابرجا خواهد بود .

همانطور که مشاهده می گردد واژه همسر در این ماده قانونی بدون هیچ قیدی و به صورت مطلق بیان گردیده است فلذا بر اساس اصالت اطلاق می توان بیان داشت که هم شامل زنی که در نکاح دائم است و هم زنی که در نکاح موقت است را شامل می گردد مسافر زنی که در ایام عده طلاق می باشد را نیز در بر می گیرد.

برای وقوع زنا دو شرط بسیار مهم و اساسی وجود دارد که عبارتند از یک اجماع میان مرد و

زنی صورت گیرد که زن و شوهر نباشند و دو حتماً باید دخول صورت گیرد فلذا برای اینکه جواز برای قتل در فراش وجود داشته باشد حتماً باید عمل نزدیکی و دخول صورت گیرد و صرف همبستری بدون داشتن رابطه جنسی و آمیزشی جوازی برای قتل مرد بیگانه و زن خیانتکار نخواهد بود.

ب؛ اجنبی به معنای بیگانه و غریبه می‌باشد مع الوصف با توجه به ترجمه ای که از واژه اجنبی صورت می‌گیرد بیان می‌داریم که علاوه بر اینکه آن دسته از مردهایی که به زن نامحرم می‌باشد مشمول این ماده می‌گیرد بلکه هر مردی به جز همسر یا زوج نیز مشمول این ماده خواهد شد خواه آن مرد محرم باشد خواه نامحرم. به تعبیری دیگر در این ماده قانونی هر مردی به جز همسر یا زوج برای زن اجنبی و بیگانه خواهد بود به تعبیر دیگر مرد اجنبی در این ماده قانونی یعنی بیگانه بودن از لحاظ رابطه زناشویی و این قید محارم را استثنا نمی‌کند و لذا اگر مردی همسر خویش را در حال زنا با یکی از محارم اش مانند پدر برادر دایی و غیره مشاهده نماید باز هم حق ارتکاب قتل یا ضرب و جرح خواهد داشت محمد هادی صادقی صفحه ۱۰۹۷.

البته باید بیان داشت که شوهر باید بتواند ادعای خود درباره زناکار بودن مقتول و وجود شرایط لازم را در دادگاه با شهادت چهار شاهد بر زنا، اثبات نماید وگرنه قصاص می‌شود؛ اگرچه در صورتی که راست گفته باشد در آخرت و نزد خداوند گناهی به شوهر نیست ولی دادگاه موظف است شوهر را در صورتی که نتواند ادعای خود را ثابت نماید قصاص کند. قوانین جزایی و قضایی در اسلام، ۳۰۲.

واژه مشاهده نیز به معنای رویت کردن و دیدن می‌باشد و لذا دیدن و مشاهده مرد در حین ارتکاب زنا ملاک می‌باشد و دیدن عمل زنا در فیلم و یا عکس ملاک و مد نظر نمی‌باشد و در فرض مشاهده کلیپ ویدیویی و یا عکس عمل شنیع زنا برای زوج جواز در قتل صادر نمی‌نماید ضمناً در این بند باید بیان داشت دیدن ناگهانی شوهر شرط می‌باشد را حق و شوهر زمانی به وجود می‌آید که برانگیخته شود و نتواند خودش را کنترل نماید و این در

مواردی رخ میدهد که شوهر شکیه عقیف بودن همسر خود نداشته باشد اما ناگهان خلاف آن را دریابد . عباس زراعت صفحه ۲۸ .

در فرضی که زن مجبور به زنا گردیده باشد از قبیل اینکه از روی ناچاری و با تهدید طرف مجبور به آمیزش جنسی با نامحرم گردیده باشد مرد نباید زن را به قتل برساند مضافاً اینکه از نوع اجازه ضرب و جرح را نیز ندارد و در صورت قتل یا ضرب و جرح مسئولیت کیفری وی پابرجا خواهد بود .

مکره هم معنی و مترادف با اجبار و انزجار می باشد و اگر زن از روی اکراه و اجبار مرتکب زنا بوده باشد جواز قتل زن صادر نمی گردد و تنها از ما اجازه قتل مرد زانی را دارد ولیکن ضرب و جهل یا قتل زن از جانب شوهر منجر به مسئولیت کیفری شوهر می گردد زیرا همانگونه که در ابتدا و سپس در ماده نیز قید گردیده است میل قلبی و باطنی و تمکین زن از جمله مواردی است که جواز قتل را برای شوهر صادر می نماید و اکراه و اجبار زن قتل و ضرب و ضرب و جرح زوجه را منتفی می سازد .

در خاتمه باید بیان داشت که سبب و موجبات ای که برای قصاص در نظر گرفته شده عبارتند از ؛ خارج کردن نفس یا ازهاق نفس طرف مقابل از روی عمد و ستم است و همچنین قصد کشتن و قتل با وسیله کشنده .

شهید اول دمشقیه صفحه ۲۵۶.

در قتل فراش گرچه هر دو شرط فوق‌الذکر وجود دارد و قاتل هم از روی عمد ازهاق نفس نموده است و همین که قصد و انگیزه قتل و کشتن زن خیانتکار غیر مکره و مرد زانی را داشته است ولیکن این قاعده و قتل استثنایی بر قتل های عمدی مندرج در حقوق کیفری و قانون مجازات اسلامی کشورمان می باشد و حتی با

وجود سبب و موجبات قصاص نیز منجر به قصاص قاتل یا شوهر نخواهد گردید .

البته لازم به یادآوری است که زانی و زوجه هر دو باید بالغ ، عاقل و مطلع باشند.

نتیجه گیری

قاعده قتل در فراش که در آن بیان گردید که اذن و اجازه شرعی و قانونی به زوج داده شده است تا در فرضی که همسر خویش را حین ارتکاب عمل ناپسند و ناشایست زنا را مردی بیگانه و اجنبی ببیند می تواند زانی و زانیه را به قتل برساند از جمله معدود مواردی است که منجر به معافیت از قصاص قاتل می باشد ؛ ولیکن این جواز در قتل به صورت مطلق نمی باشد و شرایطی برای آن در نظر گرفته شده است که فوقا بیان گردیده است و همچنین شوهر باید این عمل ناشایست را بتواند اثبات نماید و به صرف ادعای اینکه همسرش با بیگانه ای همبستری داشته است اذن در قتل را به وی نمی دهد. شرایطی به مانند اینکه شوهر این عمل ناپسند را با چشم خویش مشاهده نماید و ببیند ، حین انجام این عمل ناپسند باشند ، زن بصورت اکراهی همبستری ننموده باشد و....

بنظر می رسد که بر این قاعده بتوان ایراد وارد کرد از آن جهت که چرا این قاعده فقط مختص شوهر باید باشد و چرا قانونگذار محترم جواز قتل را برای زنی که شوهرش با زنی بیگانه همبستری می نماید صادر ننموده است.

منابع و مأخذ

- تخله ، عاطفه ، مجرم ، عمل مجرمانه و عناصر تشکیل دهنده جرم در حقوق کیفری ایران ، همایش علمی پژوهشی فقه و حقوق اسلامی، انتشارات قانون یار، بهمن ۱۳۹۸ ، صفحه ۶۶
- زراعت ، عباس، حقوق جزای اختصاصی ۱ ، جرایم علیه اشخاص، تهران ، فکر سازان، ۱۳۸۴، صفحه ۲۸ .
- شهید اول، ترجمه علی شیروانی، لمعه دمشقیه ، تهران، انتشارات دارالفکر ، جلد دوم، چاپ چهل و چهارم ، ۱۳۹۱ ، صفحه ۲۵۶ .
- صادقی ، محمد هادی، حقوق جزای اختصاصی ۱، جرایم علیه اشخاص ، تهران، میزان، ۱۳۸۵، چاپ نهم ، صفحه ۱۰۹۷ .
- محمدی ، محمدرضا ، شرایط آثار و احکام قتل در فراش ، فصلنامه تخصصی پژوهش نامه فقهی ، سال اول ، شماره دوم ، زمستان ۱۳۸۹ .
- عباس زاده اهری ، حسن ، قوانین زایی و قضایی در اسلام ، تبریز ، نشر آیدین ، ۱۳۷۸ .

